

Turkish Diaspora in Belgium

Esma Sağdıç¹

Marmara University, Institute of Social Sciences, Department of Management, Istanbul, Türkiye

ABSTRACT

Every year, millions of people migrate to accommodate their living standards or due to the effects of security, war and terrorism problems. Europe has been the first destination for immigration as a point of economic prosperity. Needing a young population for its workforce, Europe continued to receive immigration under certain conditions. Having a young population and facing economic concerns, Turkey gave an intense migration to Europe in the 1960s with the labor agreements made. Belgium, the capital of the European Union, is one of these countries. Belgium's approach to foreign population, which stands out with its multi-communal structure and immigration policies, is important in this context. Although the study on the Turkish diaspora in Belgium in migration studies is quite limited, a study covering the years 2008-2009 was carried out. The other study focused on field research on a single topic. It is aimed to maintain a general expansion of the Turkish diaspora and to lay the groundwork for enlargement policies by analyzing issues such as the integration level of Turks in Belgium, their economic contributions, naturalization rates, education and use, in order to make up for the current deficiencies in the next literature. In the descriptive method, the highest rate of benefiting from current reports and field studies on Belgian Turks is that the Turkish diaspora in Belgium; It can be mentioned that it is in a positive situation in terms of political interaction, integration with Belgian society, workforce, but expression such as language skills and education is backward-centered.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 20.09.2022

Received in revised form: 06.12.2022

Accepted: 09.12.2022

Available online: 31.12.2022

Article Type: Research Article

Keywords: Migration, Immigrant, Diaspora, Belgian Turks

© 2022 SAÜTAD All rights reserved

1. Extended Summary

Immigration, which was carried out with the desire to leave their homeland and go to a country with a higher level of prosperity, brought about some changes in the settled order of the host society. Now, countries have started to develop various policies by focusing on the issue of migration, and to make plans on how to manage the process at the most appropriate micro and macro level. Understanding the importance of the diaspora, which reveals the interaction and relationship between the host society and the homeland, has played a role in shaping the policies.

The increase and transformation of the Turkish population in Belgium, which is the center of Western Europe, is important for the diaspora. In order for the Turks to develop their bond with their homeland; It is necessary to transfer the Turkish language to new generations, to preserve its religious and cultural values, to continue its existence in the host society without losing its identity, in other words, without assimilation. In this respect, the main purpose of the study is to examine the phases of the migration to Belgium and the relationship of the migrating Turks with the host society, and to evaluate the approach of Belgium to immigrants with its multicultural and communal

¹ Corresponding author's address: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
e-mail:esse3091@gmail.com

structure. One of the primary objectives is to be able to provide data on the studies and policies that are planned to be done, to identify the deficiencies, and to identify the policies that need to be developed. In this respect, what kind of political, economic and social change has occurred in the Belgian Turkish diaspora since the 1960s? It is aimed to carry out an analysis based on the question.

It is aimed to contribute to the literature by adding a qualitative study to the quantitative field research by making interpretation and scientific information production within the descriptive method and literature review, and to bring the data together for scientific studies in an organized way. Not only the first generation Turks, but also the second generation and third generation Turks were included in the study.

One of the main results reached in this study, in which the Belgian Turkish diaspora is handled in the light of data, is the result that the capacity of the Belgian Turks to integrate has increased compared to the past and they have made progress in political participation. Although they do not have a strong organizational power, it has been determined that they have started to be more visible in the Belgian society with their active participation in politics at the local level. In economic terms, the number of Turkish unemployment has decreased significantly, and the Turks have taken part in economic activities at a level that can open their own workplaces. In the issue of discrimination, which makes it difficult to adapt to the host society, it has been concluded that Belgium has a more positive approach to immigrants compared to other EU countries. When it comes to language and education, Belgium, with its multilingual and multicultural structure, remains in the background due to the inadequacy of the policies it has implemented. It can be stated that it is important for various educational institutions and associations to take action so that Turks do not forget their mother tongue and improve their speaking and writing skills in daily time. In this direction, it is understood the importance of the Turkish Government to be in contact with the Turks living in Belgium and to take steps to maintain their ties with their homeland.

Belçika'da Türk Diasporası

Esma Sağdıç^{ID}

Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Her yıl milyonlarca insan yaşam standartlarını iyileştirmek için ya da ülkesinde yaşadığı güvenlik, savaş, terör problemlerinin etkisinden dolayı göç etmektedir. Avrupa, refah noktası olarak göç konusunda ilk hedef noktası olmuştur. İş gücü için genç nüfusa ihtiyaç duyan Avrupa, belirli şartlar altında göç almaya devam etmiştir. Genç bir nüfusa sahip olan ve ekonomik açıdan sıkıntılarla karşı karşıya kalan Türkiye, yapılan iş gücü anlaşmalarıyla birlikte 1960'lı yıllarda Avrupa'ya yoğun bir göç vermiştir. Avrupa Birliğine başkentlik yapan Belçika, bu ülkelerden biridir. Çok toplumlu yapısı ve göç politikalarıyla ön plana çıkan Belçika'nın yabancı nüfusa olan yaklaşımı bu açıdan önem arz etmektedir. Göç araştırmalarında Belçika'da Türk diasporasına yönelik çalışmalar oldukça kısıtlı olmakla birlikte en son 2008-2009 yıllarında kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Diğer çalışmalar ise tek bir konu üzerinden saha araştırmasına odaklanmıştır. Belçika'da Türk diasporasının genel durumuyla ilgili güncel bir araştırma mevcut değildir. Dolayısıyla literatürdeki güncel verilerin eksikliğini gidermek için hazırlanan bu çalışmada, Belçika'da Türklerin entegre olma düzeyi, ekonomik katılımları, vatandaşlığa kabul oranları, eğitim ve ayrımcılık gibi konular üzerinden analiz yapılarak Türk diasporasına ilişkin genel bir perspektifin sunulması ve oluşturulması planlanan politikalara zemin hazırlanması hedeflenmiştir. Betimleyici metot dâhilinde Belçika Türklerine yönelik güncel rapor ve saha araştırmalarından yararlanılması neticesinde elde edilen başlıca sonuç olarak Belçika'da Türk diasporasının; siyasal katılım, Belçika toplumuyla kaynaşma, iş gücüne katılım gibi ölçütlerde olumlu bir durumda olduğu ancak dil becerisi, eğitim gibi konularda ise geri planda kaldığı şeklinde bir tespitten bahsedilebilir.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 20.09.2022

Düzeltilmiş hali alındı: 06.12.2022

Kabul edildi: 09.12.2022

Çevrimiçi yayımlandı: 31.12.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Diaspora, Belçika Türkler

© 2022 SAÜTAD Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Dünya tarihi; insanları derinden etkileyecek savaş, afet, ekonomik kriz gibi birçok olumsuz olaya tanıklık etmiştir. Kendi ülkelerinde güvenlik tehdidiyle karşılaşan ve ekonomik sıkıntılar yaşayan pek çok insan daha iyi imkânlarla erişmek amacıyla zorunlu olarak göç etmektedir. Göç sadece zorunlu olarak ortaya çıkan bir olgu olmamakla birlikte kişilerin istekleri doğrultusunda da gerçekleşebilmektedir. İyi bir eğitim alma ya da iş bulma düşüncesinin göç etme kararında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Avrupa Birliği ülkelerinin hem sosyal hem de ekonomik olarak cazip bir merkez haline gelmesi ise göç rotasının şekillenmesinde etkili olmuştur. Özellikle 1960 sonrası imzalanan işçi göçü anlaşmaları, göçün hukuki bir zeminde gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde Türkiye birçok Avrupa Birliği ülkesi (Almanya 1961, Hollanda 1964, Avusturya 1964, Belçika 1964, Fransa 1965) ile karşılıklı iş gücü anlaşmaları imzalamıştır. Türk diasporasının Avrupa'da varlığını devam ettirmesinin önemli bir kaynağı olan bu anlaşmaların sürdürülebilirliği ve taleplerin karşılanması ülkeler arası ilişkiler açısından da elzem olmuştur. Avrupa'nın işçi göçüne ihtiyaç duymasıyla şekillenen Türk diasporasının Avrupa'da kalıcılığını sağlayan önemli bir etken olarak değerlendirilebilir.

Türk Diasporasının en yoğun olarak konumlandığı ülkelerden biri olan Almanya dışında Fransa, Hollanda, Belçika da göç almaya devam etmektedir. Diğer AB ülkeleriyle kıyaslandığında Belçika'da Türk nüfusu görece düşük olsa da Türk diasporası bölgede önemini korumaktadır. Brüksel'in AB'nin başkenti olması ve AB'nin birçok kuruluşunun Belçika'da bulunması Türkiye-AB ilişkileri açısından önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla çalışma; Avrupa'nın işgücü ihtiyacını karşılamak için 1960'lı

yıllarda Türkiye'den Belçika'ya yönelik yapılan göçlerin nedenlerine, tarihsel sürecine ve ülkenin göçmenlere yönelik politikalarına karşı bir perspektif oluşturmayı hedeflemektedir. 1960 yılı sonrası Belçika'ya kömür ocaklarında çalışmak için giden Türklerin sosyo-ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel düzeyde Belçika toplumuna ne düzeyde entegre olduklarına dair bir çerçeve çizmeyi amaçlamaktadır.

1.1. Çalışmanın Konusu

Türk diasporasının Avrupa'da kalıcı olmasıyla başlayan sürecin ardından göç, gerek aile birleşimi yoluyla gerekse eğitim ya da ekonomik koşullar altında devam etmektedir. Bu süreçte Türklerin ana vatanıyla olan bağını geliştirebilmesi için; Türk dilini yeni kuşaklara aktarması, dini ve kültürel değerlerini koruması ev sahibi toplum içinde kimliğini kaybetmeden bir başka deyişle asimile olmadan varlığını sürdürmesi gerekmektedir. Çalışma, Batı Avrupa ülkelerinden biri olan Belçika'da Türk diasporasının şekillenışı, Türk nüfusunun artışı, vatandaşlık alma haklarında yapılan değişikliklerle birlikte ekonomik katılım, siyasal katılım, dil ve eğitim, ayrımcılık gibi konularda Türklerin kimliklerini ne kadar koruyabildikleri ve ev sahibi topluma ne düzeyde uyum sağladığına değinmektedir.

1.2. Çalışmanın Problemi

Diaspora, ev sahibi toplum ile ana vatan arasında ilişkilerin tanımlanması açısından önemli bir yere sahiptir. Ülkelerin kendi vatandaşlarıyla olan bağını koparmaması ve vatandaşlarının ev sahibi toplumla uyumunu kolaylaştırıcı politikalar üretmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Türk diaspora çalışmaları; Almanya, Fransa gibi ülkeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Çok toplumlu yapısının yanında Avrupa Birliği'nin merkez rolünü üstlenen Belçika'da Türk diasporasına yönelik çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Akademik düzeyde 2010 yılı öncesinde Ayhan Kaya ile Ferhat Kentel'in "Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi?" ve Ali Köse ile Cahit Gelekçi'nin "Misafir işçilikten etnik azınlığa Belçika'daki Türkler" adlı eserleri diasporanın genel görünümüyle yapılmış kapsamlı çalışmalardır. 2010 yılı sonrasında Belçika Türkleri üzerine kapsamlı ve güncel bir saha araştırmasının yapılmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, 1960'lı yıllardan günümüze Belçika Türk diasporasında siyasi, ekonomik ve toplumsal olarak nasıl bir değişiklik yaşanmıştır? Araştırma sorusuna cevap aramaktadır.

1.3. Çalışmanın Amacı

Türkiye ile Belçika arasında imzalanan iş gücü anlaşmasının ardından Belçika'ya göçün hangi evrelerle gerçekleştiği ve göç eden Türklerin ev sahibi toplumla ilişkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda çok kültürlü ve toplumlu yapısıyla Belçika'nın göçmenlere yönelik yaklaşımının değerlendirilmesi, Türk nüfusunun giderek arttığı Belçika'da eğitimin Türkleri kapsayacak şekilde olup olmadığı ya da Türkçenin günlük konuşmalara dâhil edilip edilmediği hususunun incelenmesi amaçlanmıştır. Yine bu minvalde Türklerin siyasi faaliyetlere katılımları ve örgütlenme düzeyleri, iş gücüne katılım ve işsizlik oranlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir. Yapılması planlanan çalışmalara ve politikalara yönelik veri sunabilmek, eksiklikleri belirleyebilmek, geliştirilmesi gereken politikaları tespit etmek ise öncelikli amaçlardan birini oluşturmaktadır.

1.4. Çalışmanın Yöntemi

Betimleyici metot dahilinde ve literatür taramasından hareketle yorumlama ve bilimsel bilgi üretimi yapılarak nicel saha araştırmalarının yanına nitel bir çalışma eklenerek literatüre katkı sunulması ve verileri derli toplu bir şekilde bilimsel çalışmalar için bir araya getirilmesi hedeflenmiştir. Çalışmaya sadece ilk kuşak Türkler değil, ikinci kuşak ve üçüncü kuşak Türkler de dâhil edilmiştir.

2. Türkiye-Belçika İş Gücü Anlaşması

Önemli maden yataklarına sahip olan Belçika yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren hızla endüstrileşmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ihtiyaç duyduğu işgücünü öncelikle İtalya'dan karşılamaya çalışmış, Türkiye'den ve Fas'tan işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik girişimlerde

bulunmuştur (Manço, 2000, s.120-121). Belçika'ya Türk işçi göçü diğer Batı Avrupa ülkelerine olduğu gibi 1960 yılı itibari ile başlamıştır. 1964 yılına gelindiğinde ise Türkiye ile Belçika arasında iş gücü anlaşması yapılmıştır. Bu tarihten sonra Belçika'ya göçler artmıştır. Belçika'ya göçlerin büyük bir kısmı Afyonkarahisar'ın Emirdağ ilçesinden olmuştur. Daha sonraki süreçte ise akrabalar, tanıdıklar ve evlenme yolu ile Belçika'ya bu bölgeden göçler olmuştur. Belçika'ya işçi alımı 1973 yılına kadar devam etmiştir. Bu yıldan sonra işçi alımını durdurmasına karşın aile birleşimi sebebiyle Belçika'da Türklerin oranı artmaya başlamıştır.

Başlangıçta Belçika'ya göç geçici ve dönüşümlü olarak düşünülse de beklenin aksine bir durum gerçekleşmiş, Türk işçiler Belçika'da kalıcı hale gelmişlerdir. İşçilerin çalışma sürelerini uzatmak istemesi, işverenlerin de çalışanların performanslarında memnun kalmasıyla çalışma süresi biten Türkler sözleşmenin yenilenmesiyle Belçika'da kalmaya devam etmişlerdir (Gelekçi, Köse, 2011, s.59).

3. Türk Diasporasının Genel Görünümü

Uzun yıllar boyunca diaspora kavramı, Yahudilerin anavatanından sürülüşü ve birçok ülkeye dağılışıyla özdeşleştirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak günümüzde bu kavram bahsedilen spesifik anlamından giderek arınmakta; gurbetçileri, sınır dışı ve sürgün edilenleri, yabancıları, göçmenleri, etnik ve ırksal azınlıkları ifade edecek şekilde geniş bir çerçevede kullanılmaktadır. Ancak yaygın kullanımın "diasporayı ana vatanından ayrı yaşayan insanların bir bölümü" şeklinde olduğunu belirtmek mümkündür.² Diasporanın genel özelliklerini tanımlayan Safran, diaspora kavramının özelliklerini genişletme yanlısıdır (Safran,2011,83). Bu kapsamda diaspora kavramının özelliklerini 6 madde ile açıklamaktadır:

- 1) Göç eden insanların ya da atalarının, belirli merkezden iki veya daha fazla çevre bölgelere dağılması
- 2) Anavatanlarının tarihi ve başarıları hakkında ortak bir hafıza, vizyon, efsaneyi korumaları
- 3) Ev sahibi toplum tarafından kısmen kabul edilmediği düşüncesini taşımaları ve yabancılaşmış hissetmeleri
- 4) Anavatanlarının ideal bir yuva olduğunu ve koşullar iyileştiğinde kendilerinin ya da diğer kuşakların en sonunda dönecekleri yer olduğuna inanmaları
- 5) Anavatanlarının korunması, güvenliği, refahı konusunda bağlılık hissetmeleri
- 6) Anavatanlarıyla kişisel veya dolaylı olarak ilişki kurmaya devam etmeleri, etno-toplumsal bilinçleri ve dayanışmalarının böyle bir ilişkinin varlığı ile önemli ölçüde tanımlanması.

Ayrıca Safran, Yahudi diasporasının bu özellikleri tam olarak karşılamadığını ancak Ermeni, Türk ve Çin diasporaları için uygun olduğunu belirtmektedir (Safran, 2011, s.83). Bu durumda diasporayı göç eden kişilerin anavatanla bağıni sürdürmesi ve ev sahibi toplumda kendine ait özellikleri koruması şeklinde tanımlamak da mümkündür. Peki Türk diasporası Avrupa'da nasıl oluşmuştur ve varlığını sürdürmüştür? Sorunun cevabı aslında siyasi konjonktürde aranabilir. Süreç ekonomik kaygılarla başlayarak, siyasi çalkantıların hız kesmeden devam ettiği bir döneme tekabül etmektedir.

Türkiye bu dönemde yurt dışına işçi göndermeye başlamıştır. Ülkeye hâkim olan yüksek oranda gizli ve açık işsizliği gidermek, 1960'ta gerçekleşen darbe ve hızlı kentleşme sonucunda ortaya çıkan sosyal gerilimi azaltmak, ülkede istihdam oranlarının darlığını azaltmak, borçları ödemek için ihtiyaç duyulan döviz açığının işçilerin göndereceği dövizlerle kapatmak düşüncesi göçün genel itici sebeplerini oluşturmaktadır (Unat, 2017, s.78).

Türkiye'den Batı Avrupa'ya göç eden Türklerin, Avrupa'da kalıcılığı literatüre Euro Türkler (Avrupalı Türkler) olarak geçmiştir. Türk-Fransız, Almanyalı Türk şeklinde tanımlanan Türk

² Örneğin Amerika'da Meksikalılar ve Kübalılar, Birleşik Krallık'ta Pakistanlılar, Fransa'da Faslılar, Almanya'da Türkler şeklinde diaspora, çoğunlukla genel bir tanımla karşımıza çıkmaktadır.

diasporasının, yaşam biçimleri ve geleceklere sosyolojik açıdan önemli konular arasında olduğu söylenebilir. Nitekim ülke sanayisinin gelişmesine katkıda bulunulacağı düşünülen Türklerin ana yurda dönme beklentisinin gerçekleşmemesi hâlihazırda mevcut düzenin değişmesine sebep olmuştur (Kütük, 2015, s.648).

Türklerin, Batı Avrupa ülkelerinden biri olan Belçika'ya göçü ise 1960'lı yıllarda başlamıştır. 1964 yılında iş gücü anlaşmasının imzalanması Belçika Türkiye ilişkileri açısından bir dönüm noktası olmuştur. Gelen göçmenlerin uyumunu sağlamak amacıyla Katolik kiliseleri, gönüllü sendikalar faaliyetlerde bulunmuş, daha sonra 1965 yılında Göç Danışma Konseyi kurulmuştur. Kurumsal faaliyetlerin artması, göçmenlerin uyumunu kolaylaştırmakla birlikte aynı zamanda temsiliyetin sağlanmasında da etkili olmuştur (Kaya ve Kentel, 2008, s.26-28). 1973 petrol krizinin yaşanmasının ardından, 1 Ağustos 1974 tarihinde Belçika hükümeti göçmen alımının durdurulacağını ilan etmiş, dolayısıyla bu süreçten sonra Türkiye'den göç aile birleşimi yoluyla devam etmiştir (Yaman, 2014, s.283).

Göç artışında etkili olan, 1984 yılında çıkarılan ve revize edilerek 2000 yılında yürürlüğe giren Gol yasası ise Türklere vatandaş olmanın kapılarını açmıştır. Dolayısıyla bu süreçten sonra Belçika vatandaşlığını elde eden Türkler, oy kullanma ve siyasi partilere aday olma hakkını elde etmekle birlikte siyasette aktif rol oynamaya başlamışlardır.

Türkiye gibi Fas'ta Belçika'ya göç veren ülkeler arasındadır. Her iki ülkenin Belçika toplumuna uyum sağlamasında ise bir takım farklılıklar görülmüştür. Örneğin Türklerin, Faslılara göre entegrasyon süreci daha hızlı bir şekilde gelişmiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri Türkiye'nin yasal ve siyasi olarak entegrasyonunu güçlendirecek çifte vatandaşlık uygulamasını Fas'tan daha önce teşvik etmesidir. Yine Faslıların ve Türklerin Belçika'ya geçici iş gücüyle göç etmesi; aralarında bir benzerlik oluştururken Türklerin iş gücüne daha çok entegre oldukları saptanmıştır. Eğitimde ise Faslıların, Türklere göre daha kolay entegre oldukları ileri sürülmüştür. Dolayısıyla menşei ülkelerin, entegrasyon sürecine pozitif ya da negatif etkileri olduğunu söylemek mümkündür (Gsr ve diğerleri, 2019, s.2-4).

Sonuç olarak Türkiye'den Belçika'ya göç 3 aşamalı gerçekleşmiştir. Özellikle Afyon'un Emirdağ ilçesinden 1960'lı yıllarda yoğun olarak başlayan göç, 1974'ten sonra aile birleşimiyle, 1982 yılından sonra aile kurma yoluyla göç zincirinin oluştuğu söylenebilir (Yaman, 2014, s.283). Göçün hangi ülkeden gerçekleştiği, iki Müslüman ülke Fas ve Türkiye örneğinde görüldüğü gibi entegrasyon sürecinde farklılıkların yaşanmasına sebep olan bir etken olarak değerlendirilebilir. Bu noktada menşei ülkenin göç-göçmen politikaları önemli bir yer teşkil etmektedir.

4. Bulgular

4.1. Belçika Türk Nüfusu

Göç politikaları sadece göçmenlerin yönetimi için bir araç değildir. Aynı zamanda nüfusu şekillendirmenin de bir yoludur. Nitekim ülkeler kimlerin kabul edilebileceğine ya da kimlerin vatandaşlığa erişebileceğine karar verme yetisine sahiptir. Bu noktada göçmenlerin hareketliliği, ulus devlet kavramının merkezinde yer alan fikirler bağlamında sorgulanmaktadır.

Belçika yüz ölçümü bakımından Avrupa'nın küçük bir ülkesi olmasına rağmen nüfusu yoğun bir ülkedir. 2020 Belçika İstatistik Enstitüsü verilerine göre Belçika nüfusu 11.492.641 olarak belirlenmiştir (Mouvement De La Population, 2022). Bu rakamlar içerisinde sadece Türk vatandaşlığına sahip 37.717 kişi olduğu saptanmıştır. Belçika vatandaşı olan Türkler bu rakamlara dahil edilmemiştir. Bu durum, Belçika'nın nüfus kayıtlarını etnisiteye göre değil milliyete göre tutmasıyla açıklanabilir. 2018 yılı sonu itibarıyla, Belçika vatandaşlığına sahip Türklerin sayısının ise 215.000 civarı olduğu ifade edilmiştir (Bekar, 2018, s.18).

Yabancı nüfus oranıyla kıyaslama yapıldığında ise Türk nüfusunun büyük bir orana sahip olduğu ve göçün ilk olarak erkekler tarafından gerçekleştirildiği göz önüne alındığında yoğunlukta olan Türk

erkek nüfusuna karşın günümüzde Türk kadın nüfusunun sayısının büyük oranda arttığı ifade edilebilir.

Tablo 1. Belçika Nüfusu, Toplam Yabancı Nüfus, Türk Vatandaşları Sayısı

Cinsiyet	Belçika Nüfusu	Toplam Yabancı Nüfus	Türk Vatandaşları Sayısı
Erkek	5.660.064	689.387	19.453
Kadın	5.832.577	668.169	18.264
Toplam	11.492.641	1.357.556	37.717

(T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022)

Üç toplumlu yapıya sahip bir ülke olan Belçika'nın nüfus yapısı; Flaman, Valon ve Almanca konuşan toplumlar şeklinde birbirinden ayrılmıştır. Flamanlar ülkenin kuzeyinde, Valonlar ülkenin güneyinde Almanca konuşan toplumlar ise Doğu'da Eupen ve Saint-Vith'te yaşamaktadır. Ayrıca Flamanlar ve Valonların önemli bir çoğunluğu da Brüksel başkent bölgesinde konumlanmıştır (Gelekçi ve Köse, 2011, s.68). Aşağıdaki tabloda Belçika'da yaşayan Türk vatandaşlarının bölgelere dağılımı incelendiğinde çoğunluğun Flaman bölgesinde yaşadığı görülmektedir.

Tablo.2 Türk Vatandaşlarının Bölgelere Göre Dağılımı

Bölge Adı	Toplam
Flaman Bölgesi	17.442
Valon Bölgesi	9.112
Brüksel-Başkent Bölgesi	8.560
Genel Toplam	35.114

(T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022)

Yapılan bir anket çalışmasında Belçika Türklerinin yarısından fazlasının (%58) Türkiye'de ve %42'sinin Belçika'da doğduğu, Türkiye'de doğan Belçika Türklerinin ise çoğunlukla taşra kökenli olduğu saptanmıştır. Belçika Türklerinin büyük bir kısmının (%66) göç etmeden önce ailelerinin Belçika'da olduğu, geri kalan kesim %34'ü ise ilk göç edenler olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu durumda en sık yapılan göç türünün evlilik yoluyla ya da aile birleşmesi yoluyla yapıldığı ifade edilebilir (Kaya ve Kentel, 2008, s.38-39).

Belçika'da vatandaşlığı kolaylaştıran ve zorlaştıran etmenlere bakıldığında, Belçika'da 28 Haziran 1984'te kabul edilen Gol yasası göç kanununun temelini yansıtan önemli bir yasa olarak kabul edilebilir. Bu yasayla; bazı göçmenlerin ülkelerine dönmeleri teşvik edilirken, diğer göçmenlere vatandaşlık vererek entegre olmaları ve kaçak göçmenlerin sınırlandırılması amaçlanmıştır. Yine 3 Eylül 1991'de vatandaşlık şartları yumuşatılarak 3.kuşak göçmen çocuklarına doğrudan yurttaşlık hakkı verilmiştir. 1 Mart 2000'den sonra yürürlüğe giren bu kanun Belçika'nın, vatandaşlık yoluyla göçmenlerin entegrasyonunu sağlanmasında etkili olmuştur (Kaya ve Kentel, 2008, s.29-30).

Aşağıda tabloda National Institute Of Statistics'e ait 1990-2003 yılları arasında Belçika vatandaşlığına kabul edilen Türklerin sayısı verilmiştir.

Tablo 3. Belçika Vatandaşlığına Kabul Edilen Türklerin Sayısı

Yurttaşlığa Kabul Edilen Belçika		Yurttaşlığa Kabul Edilen Belçika	
Yıl	Türkleri	Yıl	Türkleri
1990	706	1997	7.836
1991	1.020	1998	6.932
1992	4.044	1999	4.402
1993	3.415	2000	17.282
1994	6.263	2001	14.401
1995	6.925	2002	7.805
1996	7.066	2003	5.186
Toplam			93.282

(Kaya ve Kentel, 2008, s.31)

Tabloda da görüldüğü üzere 1991 yılında yapılan düzenlemeler vatandaşlığa kabul sayısında artışı beraberinde getirmiştir. Bu yıldan itibaren 1993-1998 ve 1999 yıllarında bir azalış görülse de yurttaşlığın elde edilmesinde sürekli bir artışın yaşandığı ifade edilebilir. 2000 yılında yürürlüğe giren kanunla Türkler, Belçika vatandaşlığını en yüksek düzeyde elde etmişlerdir.

Tablo 4. 2016-2020 Belçika Vatandaşlığına Kabul Edilen Türklerin Sayısı

Yıllar (Son 5 Yıl)	Belçika Uyuşuna Geçen Türklerin Sayısı
2020	882
2019	1.073
2018	985
2017	1.061
2016	989

(T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022)

Yukarıda yer alan tabloda ise 2016-2020 yılında vatandaşlığa kabul edilen Türklerin sayısı verilmiştir. Günümüz verileri incelendiğinde, bu sayılarda eskiye oranla önemli bir azalışın yaşandığı belirtilebilir. Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi, düzensiz göçü engellemek amacıyla vatandaşlık almak zorlaştırılmakta ve sınırlamalar getirilmektedir. Vatandaşlık elde etmek için ikamet sürelerinin arttırılması, dil bilme zorunluluğunun getirilmesi, belli bir süre ülkede çalışılması ve sosyal uyumun sağlanması gibi yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Sonuç olarak bu durum, vatandaşlık sayılarının azalmasına ve göçün sınırlandırılmasına yol açmıştır.

4.2.Siyasal Katılım

Siyasal katılım; bireyler ile siyasi iktidarın karşılıklı olarak ilişki içinde bulunduğu bir kavram olarak tanımlanabilir. Siyasal katılım sadece oy verme davranışını kapsamamakla birlikte siyasi faaliyetleri takip etme, parti üyesi olma, dernek faaliyetlerinde yer alma ya da siyasi protesto eylemlerine katılmaya kadar uzanan çok boyutlu eylemleri kapsamaktadır (Yontar ve Savut, 2018, s.251).

Türkler Avrupa'ya göç etmeye başladıktan sonra kurumsallaşmaya ve örgütlenmeye başlamıştır. Kurumsallaşma ve örgütlenme süreciyle Türkler kendi kimliklerinin korunmasında ve geleceklerini belirlemede etkin olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda Belçika'da çok sayıda sivil toplum örgütü ve dernek bulunmaktadır. Sivil toplum örgütleri içerisinde kadın dernekleri, yardımlaşma dernekleri, dini dernekler ve siyasi faaliyetler için kurulmuş dernekler bulunmaktadır. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı 2020 raporuna göre, Anvers Başkonsolosluğu bölgesinde faaliyette bulunan dernek sayısı 2019 yılı itibariyle 80, Brüksel Başkonsolosluğu bölgesinde ise toplam 123 dernek bulunmaktadır. Belçika Türk Dernekleri Birliği ve Türk Dernekler Birliği Belçika'da önemli üst kuruluşlar olarak tanımlanabilir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022). Ancak dernek sayılarında görülen artışın yanında kişilerin dernek faaliyetlerinde ne kadar aktif olduğu konusu tartışmalı bir husustur.

Belçika'daki Türk toplumunun kendi kimliğini koruyabilmek, kültürel değerlerini yaşatabilmek ve Belçika toplumuyla daha fazla etkileşimi arttırabilmek için sivil toplum kuruluşlarında etkin rol oynamaları gerekmektedir. Bu sayede hem kendi kültürüne hem de bulunduğu ülkeye uyum sağlama potansiyeli artacaktır.

Belçika'da göçmenlerin genel siyasi katılımı konusunda Mipex 2020 verilerine göre, Belçika ortalama bir Avrupa ülkesi gibi oy haklarının ve danışma organlarının zayıf olmasına rağmen, AB üyesi olmayan göçmenlerin sivil ve politik olarak aktif olmalarına izin vermekte ve desteklemektedir. Ayrıca göçmenleri siyasi hakları konusunda da bilgilendirdiği ifade edilebilir. Mipex skoruna göre siyasi katılım oranı %65 olan Belçika'nın bu anlamda ortalamanın üstünde olduğu söylenebilir (Mipex, 2020).

2012 yılı Belçika yerel seçimlerinde; Belçika doğumlu Türk Emir Kır'ın Saint Josse'den belediye başkanı seçilerek yerel seçimlerde galip gelen ilk yabancı uyruklu siyasetçi olması (Belçika'da Tarihi

Seçimler: Yabancı Uyruklu üç İsim Belediye Başkanı, 2018), 25 Mayıs 2014 yılında yapılan genel ve bölgesel seçimlerde 6'sı federal milletvekili olmak üzere 11 Türk adayın parlamentoya girmeye hak kazanması (Belçika'da 11 Türk Milletvekili Seçildi, 2014), 20.05.2019 seçimlerinde federal parlamentoda 2, eyalet parlamentosunda 6 olmak üzere toplam 8 milletvekilinin temsili, yerel düzeyde Türklerin etkin olduğunu göstermektedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022).

Belçika'da Türk vatandaşlarının, Türkiye'deki seçimlere olan ilgisi, gündemi takip etmesi, oy verme davranışında bulunması, hangi partileri daha çok desteklediği gibi hususlar siyasal katılım analizi içinde önemli bir yer teşkil etmektedir. 2015 seçimlerinde sistemsel düzenlemelere gidilerek randevu sisteminin kalkmasıyla yurtdışı oylarında katılımın önemli ölçüde arttığı ve yaklaşık 1 milyon vatandaşın oy kullandığı tahmin edilmektedir (Yıldız, 2018). Belçika'da 24 Haziran 2018 Türkiye seçimlerinde 142.463 seçmen bulunmakta, bu seçmenlerin %53,6'sının katılım gösterdiği bilinmektedir. Toplam kullanılan oy sayısı ise 76.423 olarak tespit edilmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinin seçimlere katılım oranları göz önüne alındığında, Almanya %45.7, Fransa %47.3, Hollanda %46.7 ve Avusturya %48.9 ile Belçika'nın gerisinde kalmaktadır. 2018 Anadolu Ajansı verilerine göre ise Belçika'da Türk vatandaşlarının büyük bir çoğunluğu Recep Tayyip Erdoğan'ı desteklemiş (Yurtdışı Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları, 2018), yine genel seçim kategorisinde de Ak Parti %62,73 oy oranıyla ilk sırada yer almıştır. CHP %11,04 ile 2. sırada, HDP %9,98 oy oranı ile 3. sırada yer almıştır (24 Haziran 2018 Yurtdışı İli Belçika Genel Seçim Sonuçları, 2018). Bu arada Belçika'nın kendisi gibi nispeten küçük yüzölçümüne sahip Hollanda ve Avusturya gibi ülkelere göre yüksek olması bu ülkedeki Türklerin, Türkiye'deki siyasal süreçler bağlamında daha ilgili ve mobilize olmasıyla bağlantılandırılabilir.

Tablo 5. 24 Haziran 2018 Türkiye Seçimleri

Ülke	Recep Tayyip Erdoğan	Muharrem İnce	Meral Akşener	Selahattin Demirtaş	Temel Karamollaoğlu	Doğu Perinçek
Belçika	%74.9	%15	%2.5	%6.6	%0.8	%0.2
Anvers	%79.2	%12.6	%2.1	%5.2	%0.7	%0.1
Brüksel	%69.6	%17.9	%3.1	%8.4	%0.8	%0.2

(Yeni Şafak, 2018)

Sonuç olarak siyasal katılım toplumların isteklerinin karşılanmasında önemli bir faktördür. Seçimlere katılım oranları baz alındığında Belçika'da Türklerin, Türkiye'deki seçimlere olan ilgisinin diğer Avrupa ülkelerine kıyasla yüksek olduğu görülmüştür. Parlamentoda Türk milletvekillerinin artışı ile yerel düzeyde siyasete aktif katılım sağladıkları görülmektedir. Ancak yine de siyasal ilginin ve katılımın geçmişe oranla artmasının yanında kamuoyunda etki uyandıracak düzeyde bir siyasi anlayışın oluşmadığı belirtilebilir (Sakman, 2013, s.84).

4.3. İbadethaneler

Belçika'da Müslüman nüfusu yaklaşık olarak 250.000-300.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Kesin sayısal verilere ulaşamamakla birlikte, nüfusun yüzde 3'ü Müslüman nüfusa tekabül etmektedir. Müslüman nüfusun önemli bir çoğunluğunu Fas, Türkiye, Cezayir, Tunus, İran, Lübnan, Arnavutluk, Eski Yugoslavya'dan gelen göçmenler oluşturmaktadır. Belçika'da İslam dininin resmî olarak tanınması, 19.07.1974 tarihli Resmî Gazete'nin yayınlanmasıyla gerçekleşmiştir. Yapılan bu değişikliğin arka planında petrol krizinin ve İran ile gerçekleştirilen ticari ilişkilerinin payı olduğu ileri sürülmektedir.

1980'li yıllarda İslami faaliyetler, özellikle Avrupa'da yaşayan Müslüman Türklerin kimliklerini kaybetme korkusuyla yükseldiği söylenebilir. Huzur ve sükûnet arayışında olan Müslüman Türklerin daha fazla örgütlenmeye başladıkları ifade edilebilir. Nitekim 1982-1992 yılları arasında 10 yıllık süreçte Türk camilerin sayısı 42'den 79'a yükselmiştir. Camilerin %14'ü Liège'de, %24'ü Hainaut, Namur ve Lüksemburg'ta, %11'i Brüksel, Doğu Flaman bölgesinde, %25'i Limbourg ve Flaman

Brabant bölgesinde olduğu bilinmektedir. Aynı zamanda camilerin bulunduğu konumda daha fazla Türklerin yaşadığı gözlemlenmektedir (Manço, 2000, s.106).

4.4. Ekonomik Katılım

Türk toplumu Avrupa'ya ilk gittiğinde misafir işçi statüsündeyken, göçmen işçi statüsüne ardından göçmen bir gruba dönüşmüştür. Bu süreçte Türklerin değişen sosyal konumunun yanında ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda daha fazla katılımcı olmaya başladıkları belirtilebilir. Belçikalı Türklerin, kalıcı ve yerleşik olmasıyla başlayan süreç Türklerin toplumsal alanda görünür olmalarına imkân sağlamıştır. Bir çoğunluğu önceden Türkiye'ye yatırım yapan Türklerin artık Belçika'ya yatırım yapması ya da küçük işletmeler kurarak ekonomik işgücüne katılımları Belçika'nın sosyo-ekonomik yapısında yer aldıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Gelekçi ve Köse, 2011, s.170-171). Ancak ifade edilmelidir ki Türkler her ne kadar ekonomik katılımı önemli aşamalar kaydetmiş olsa da, nerede, nasıl ve hangi şartlarda çalıştıkları da önemli bir husustur.

Avusturya ve Belçika'daki Türk nüfusunun sosyo-ekonomik yapısını inceleyen bir çalışmada, iş gücüne katılım açısından iki ülke karşılaştırıldığında Belçika'da Türklerin işgücüne daha az katılım sağladığı ortaya çıkmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri Belçika'nın işsizlik sigortasıyla işi olmayan kişileri desteklemesi olabilir (Wets, 2006, s.85-100). Dolayısıyla işsizlik sigortası çalışmayanlara refah sağladığı gibi, aynı zamanda kişileri iş yaşamından uzaklaştıran bir etken olarak görülebilir.

Belçika'da yaşayan Türklerin işsizlik oranları incelendiğinde, HMSS anketlerine göre 1975 yılında en az 1.047 ile başlayan Türk işsiz sayısı, 1997 yılında 12.390 ile en yüksek seviyeye ulaşmış, 2000 yılında ise 11.000 civarında seyretmiştir. Aşağıda tabloda yer alan T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2020 yılında yayınladığı verilere göre Belçika'da toplam çalışmayan (işsiz) Türk sayısı 3.363 olarak belirlenmiştir.

Sonuç olarak 1997'de Belçika'da işsiz Türk sayısı oldukça yüksek rakamlara ulaşmışken, 2020 yılında bu sayıda önemli bir oranda azalış görülmüştür. Dolayısıyla eskiye oranla Belçika'da yaşayan Türklerin daha fazla işgücüne katıldığı söylenebilir.

Tablo 6. Belçika'da 2020 Yılı İtibariyle Türk İşsiz Sayısı

Uyruk	Erkek	Kadın	Toplam
Belçikalı	195.486	169.072	364.558
Yabancı	56.528	49.147	105.675
Türk	2.008	1.355	3.363

(T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2022)

4.5. Ayrımcılık ve Yabancı Karşıtlığı

Türkler, yaşadıkları bölgelerde genelde birbirlerine yakın olmayı tercih etmekle birlikte sosyo-ekonomik anlamda daha düşük yerlerde yaşamaktadırlar. Göçmenlerin belli bir bölgede toplanmasının gettolara yol açacağı düşünüldüğünden devlet tarafından kontrolün olduğu gerçeği de ifade edilmelidir (Gelekçi ve Köse, 2011, s.229-230). Nitekim ırkçılığın ve sosyal dışlanmanın fazla olduğu yerlerde bir arada yaşama olayına sık rastlanırken kontrol ve denetiminde aynı oranda arttığı ifade edilebilir.

Aşağıdaki tabloda Gelekçi ve Köse'nin yapmış olduğu çalışmanın verilerine ulaşılmıştır. Belçika'da yaşayan Türklerin yabancı olmalarından kaynaklı olarak dışlanmaya ya da ayrımcılığa uğrayıp uğramadıklarıyla ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 7. Belçika'da Yaşayan Türklerin Ayrımcılığa Uğrama Yüzdeleri

Dışlanma veya Ayrımcılıkla Karşılaşma	Frekans	Yüzde
Evet	240	57,8
Hayır	174	41,9
Cevapsız	1	0,2

(Gelekçi ve Köse, 2011, s.234)

Tabloda belirtildiği gibi Türklerin %57,8'i önemli bir çoğunluğu ayrımcılık ve dışlanmayla karşılaştıklarını belirtirken, %41,9'u karşılaşmadığı yönünde hayır cevabı vermiş ve %0,2'si cevap vermemeyi tercih etmiştir. Yine aynı grup en çok iş ararken ve resmi dairelerde ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir.

Mipex (2020) verilerine göre Belçika'nın, ayrımcılığa yönelik karşıt politikalarının insanları bilinçlendirdiği ve bilgilendirdiği öne sürülmüştür. Bu anlamda diğer AB üye ülkeleriyle kıyaslandığında Belçika'da ayrımcılığa maruz kalan göçmenlerin haklarını arama ve bilme olasılıklarının daha yüksek olduğu vurgulanmıştır. Ancak her ne kadar devlet politikalarıyla ayrımcılığa karşı politikalar oluşturulmaya çalışılsa da Belçika toplumunun göçmenlere yönelik tavrında ve bakış açısında olumsuz bir algı görmek mümkündür.

Nitekim 2014 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Türk diasporasına yönelik ayrımcılığın bölgeden bölgeye değiştiği gözlemlenmektedir. Anvers'te yaşayan Türklerin, Brüksel'de yaşayan Türklerle kıyasla daha fazla ayrımcılığa uğradıkları görülmüştür. Bu iki şehir arasındaki farkın nedeni ise Anvers'te etnik çeşitliliğin az olması, siyasi olarak göçmen gruplarına yönelik karşıtlığın bulunması ve çoğunluğun göçmenleri dışlayıcı tutumundan kaynaklandığı öne sürülmektedir (Alanya ve Swyngedouw, 2014, s.53). Görüldüğü gibi bölgesel farklılıklar göçmenlerin topluma kabul edilmiş sürecinde etkili, önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Cinsiyet bakımından ise Belçika'da Türk kadınlarının iş başvurularında genellikle önyargı ve ayrımcılıkla karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Bu durum çalışma hayatında yeterli ölçüde temsil edilemediklerini göstermektedir. Ancak son zamanlarda Belçika'da doğup büyüyen Türk kadınlarının başta siyaset olmak üzere pek çok alanda başarılı oldukları gözlenmektedir. Özellikle bölgesel ve federal düzeyde Türk kadınlarının milletvekili seçilmesi önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Gelekçi, 2010, s.147).

Göçmenlerin ev sahibi toplumdaki yerlilerle ilişki halinde olması, Avrupa'da kalma süresinin artması, gibi etkenlerle entegrasyon derecesinin genel anlamda AB ülkelerinde Almanya'da, Hollanda'da ve Belçika'da arttığı ileri sürülebilir. Belçika'nın göçmen entegrasyonu, diğer iki ülkeyle karşılaştırıldığında Türk diasporası için daha olumlu sonuca ulaşıldığı ifade edilebilir (Giglou ve diğerleri, 2019, s.20).

4.6. Eğitim

Eğitim politikaları entegrasyonun sağlanmasında öncelikli bir yer edinmektedir. Nitekim göç edilen ülkenin dilini, tarihini ve kültürünü eğitim yoluyla öğrenmek toplumla bütünleşmenin bir yolu olarak değerlendirilebilir. Ancak çoğu ülkede karşılaşılan önemli sorunlardan biri eğitim müfredatının tüm göçmenleri kapsayacak düzeyde oluşturulmamasıdır. Ya da göçmenlerin, menşei ülkenin ana dilini öğrenmesi konusunda teşvik edici düzenlemelerin yapılmamasıdır. Belçika'da Türkçe, 2006 yılından bu yana Ghent University College'da Flandre'de akademik düzeyde ikinci dil olarak öğretilmekle birlikte Türkçe derslerinin Belçika ve Türkiye iş birliğiyle okul saatleri dışında verildiği ifade edilmiştir (Altınkamaş ve Ağırdağ, 2014, s.75). Ancak Belçika'da verilen Türkçe derslerinin akademik anlamda katkı sağlayacağı düşünülmendiğinden gereken ilgi ve önemin verilmediği belirtilebilir. Dolayısıyla bu durum, öğrencilerin Türkçe dersinde yeterli disipline olamamalarına neden olmaktadır (Solmaz ve Deniz, 2020, s.3684-3709).

Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlara değinen bir diğer çalışmada; velilerin bilinçlendirilmesi, ders kitapları dilinin çocukların anlayacağı seviyede olması gerektiği, Türkçe ve din kültürü derslerinin ayrı olarak okutulması şeklinde çözüm önerileri sunulmuştur. Dilin kültürel aktarımı düşünüldüğünde Millî Eğitim Bakanlığının bu hususta harekete geçmesi son derece elzem olduğu söylenebilir (Yılmaz, 2016, s.301-312). Belçika'daki Türk çocuklarının ana dillerine yönelik tutumlarının ise (hiç, az, orta, çok ve tam değer aralıklarından) çok düzeyinde olduğu görülmüştür. Konuşma becerilerine kıyasla, yazılı anlatımlarda pek başarılı olamadıkları gözlemlenmiştir. Diller

arası kelime ve kavram aktarımlarında, yazım yanlışları ve konuşma dilinin birebir aktarımı en sık yapılan hatalar arasında olduğu ifade edilebilir (Şen, 2011, s.8).

Belçika'da Türkçe diline hakimiyet konusunda sıkıntılar yaşandığı gibi Türkler, Belçika'da konuşulan dilleri öğrenmede de zorluk yaşamaktadır. Toplum yapısının etkisiyle Belçika'da 3 resmi dil olan Fransızca, Flemenkçe ve Almanca konuşulmaktadır. Türkiye'de doğan göçmenler için dil öğrenmek güç bir durum olurken, Belçika'da doğup büyüyen Türklerin dil öğrenme becerilerinin daha iyi geliştiği söylenebilir. Dolayısıyla ikinci ve üçüncü kuşakların iki dili kullanma becerilerinin yüksek olduğu, genellikle Flaman bölgesinde konumlanan Türklerin Flamanca'yı işte ve okullarda daha fazla kullandığı ifade edilebilir (Yaylacı, 2012, s.84).

Türkçenin günlük kullanımıyla ilgili olarak 2014 yılında Flanders bölgesinde yapılan bir anket çalışmasında genç ve yaşlı nesil arasında dil kullanımlarıyla ilgili olarak bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Anket sonuçları ise yaşlı ve genç nesil arasında diğerleriyle Türkçe konuşma derecesinde, duyguları ifade etmede dil tercihi konusunda, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir. Ancak bununla birlikte Türkçe'nin günlük dil kullanımıyla ilgili olarak istatistiksel bir fark tespit edilmiştir. Özellikle eski kuşağın Türkçe dilini genç kuşağa göre günlük pratiklerde (Televizyon izleme, kitap okumak, düşünmek, saymak vb.) daha sık kullandığı gözlemlenmiştir (Altınkamış ve Ağırdağ, 2014, s.69). Dolayısıyla birinci kuşakta baskın dil Türkçe olurken, ikinci kuşakta Türkçeyle birlikte dile Fransızca/Flemenkçe kelimeler girdiği görülmüştür. Üçüncü kuşakta ise üç dilin birleşimi olarak yarım dillilik ortaya çıkmıştır. Gelecekte ise bölge dilinin etkisinin artacağı ve baskın geleceği öne sürülmektedir (Bekar, 2018, s.25).

5. Sonuç ve Öneriler

Belçika Türk diasporasının veriler ışığında ele alınmaya çalışıldığı bu çalışmada ulaşılan başlıca sonuçlardan biri Belçika Türklerinin eskiye oranla toplumla kaynaşma ilgisinin arttığı ve siyasal katılım konusunda ilerleme kaydettiği sonucudur. Her ne kadar Belçika Türkleri sivil toplum kuruluşlarında, kamuoyunda etki uyandıracak düzeyde güçlü bir örgütlenmeye sahip olmasa da, yaşanan son gelişmelerle Belçika toplumunda daha fazla görünür olmaya başlamışlardır. Ekonomik açıdan bakıldığında ise Belçikalı Türklerin işsizlik oranlarında önemli bir azalış yaşanmıştır. Bunun bir sonucu olarak Türklerin daha fazla iş gücüne katılım sağladığı ifade edilebilir. Ayrıca Türklerin her türlü iş alanında yetki ve becerilerine göre çalışabileceği bir iş ortamının teşvik edilmesinin nitelik açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Günümüz göçmen sorunlarının en önemli meselesi haline gelen; ırkçılık ve yabancı düşmanlığı nitekim varlığını popülist söylemlerle sürdürmektedir. Gerek siyasi parti programlarında karşılaşabileceğimiz gerekse seçim vaatlerinde gündeme gelen göçmen karşıtlığı, özellikle son zamanlarda yükselişe geçmiştir. Düzensiz göçün yarattığı sorunlar, yasadışı göçün artışı, sosyo-ekonomik refahın azalışıyla doğru orantılı bir şekilde artan göç karşıtlığı, göçmenlerin topluma uyumunu güçleştiren bir durum olarak ifade edilebilir.

Ancak Belçika toplum yapısı göz önünde bulundurulduğunda, halihazırda farklı toplumların bir arada yaşadığı çok çeşitli bir nüfus profilinin varlığından bahsedilebilir. Belçika ulus devlet temelli oluşan bir toplum nüfusuna sahip olmadığından dolayı diğer AB ülkeleriyle kıyaslandığında yine de ayrımcılığın ve ırkçılığın daha düşük seviyede olduğu belirtilebilir.

Birçok ülkede önemli bir sorun haline gelen dil ve eğitim konusunda ise Belçika'nın daha fazla girişimde bulunması gerektiği belirtilebilir. Nitekim dil ve eğitim toplumla bütünleşmenin, kültürleri ve insanları tanımanın bir aracı olarak işlev görmektedir. Dil ve eğitim konusuna gereken önem verildiğinde yabancılarla etkileşim artmakla birlikte Türklerin sosyal alanda daha fazla görünür olacakları ifade edilebilir. En nihayetinde Türk hükümetinin bu konuda harekete geçmesi ve Belçika hükümetiyle iş birliği içerisinde süreci yönetmesi elzemdir.

Ulaşılan bir başka sonuç olarak da Belçika Türk diasporasıyla ilgili güncel çalışmaların ve kaynakların yetersiz olması hususundan bahsedilebilir. Bu durum veri toplama konusunda zorluk

yaşanmasına sebep olmaktadır. Özellikle istatistiki verilerin bulunamaması, çalışmaları zorlaştırmaktadır. Bu husus, Belçika Türklerine ilişkin bilimsel çalışma azlığı olduğu şeklinde bir başka sonuca da işaret etmektedir. Bu noktada Belçika'da yaşayan Türklerin eğitimi ve dili konusunda pek çok çalışma bulunmasına karşın, siyasal katılım, basın ve yayın, sivil toplum faaliyetleriyle ilgili olarak yeterli düzeyde çalışma bulunmadığına da değinmekte yarar vardır. Sonuç olarak hem Belçika'da hem de Türkiye'de diaspora çalışmalarını teşvik edecek merkezlerin kurulması ve bu merkezler aracılığıyla her dilde güncel verilerin elde edilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede Belçika'daki Türklerin toplum yapısı, toplumsal kaynaşma düzeyi, yaşanan sorunlar ve geliştirilmesi gereken politikalar belirlenebilir.

Kaynakça

- Alanya, A., & Swyngedouw, M. (2014). Şehir Bağlamı ve Türk Göçmenlerin Ayrımcılık Algısı: İki Belçika Şehrinin Eğilim Skoru Eşleştirmesiyle Karşılaştırması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 53.
- Altınkamış, F. N., & Ağırdağ, O. (2014). Determinants of language use and attitudes among Turkish speakers in Flanders: A focus on generational difference. *Bilig: Journal of Social Sciences of the Turkish World* 70,, (70), 69-75.
- Bekar, B. (2018). Belçika'da Türkler ve Türkçe. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 25. <https://doi.org/10.29000/rumelide.417360>
- Belçika'da tarihi seçimler: Yabancı uyruklu üç isim belediye başkanı. (2018, October 15). Euronews. Retrieved April 26, 2022, from <https://tr.euronews.com/2018/10/15/belcika-da-yerel-secimler-emir-kir-yeniden-belediye-baskani-secildi>
- Belçika'da 11 Türk Milletvekili Seçildi. (2019, April 11). Sabah Gazetesi. Retrieved April 26, 2022, from <https://www.sabah.com.tr/dunya/belcikada-11-turk-milletvekili-secild26>
- Belgium | MIPEx 2020. (n.d.). Migrant Integration Policy Index. Retrieved April 24, 2022, from <https://www.mipex.eu/belgium>
- Gelekçi, C. (2010). Belçika'da yaşayan türk kadınlarının sosyal iş yaşamındaki konumları. *Hütad*, (13), 147.
- Gelekçi, C., & Köse, A. (2011). *Misafir İşçilikten Etnik Azınlığa Belçika'daki Türkler*. Phoenix Yayınları.
- Giglou, R. I., Gorp, B. V., & D'Haenens, L. (2019). Determinants Of Degree Of İntegration Of Turkish Diaspora İn Belgium, The Netherlands, And Germany. *International Communication Gazette*, 81(3), 20. <https://doi.org/10.1177/17480485188204>
- Gsir, S., Mescoli, E., & Mandin, J. (2019). Corridor report on Belgium: the Case of Moroccan and Turkish Immigrants. *Robert Schuman Centre for Advanced Studies*, 81(3), 2-4. <https://doi.org/10.2870/997975>
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2020 Raporu (2019, April 11). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Retrieved April 26, 2022, from <https://www.csqb.gov.tr/yayinlar/raporlar/dis-iliskiler>
- Kaya, A., & Kentel, F. (2008). *Belçika Türkleri Türkiye ile Avrupa Birliği arasında köprü mü, engel mi?*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kütük, B. Ş. (2015). Türkiye'den batı Avrupa'ya işçi göçünün sosyolojik çalışmalara yansımaları. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52), 648. <https://doi.org/10.18368/IU/sk.19012>
- Manço, A. (2000). Belçika'da Türklerin 40 yılı (1960-2000): sorunlar, gelişmeler, değişmeler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1), 106-121.
- Mouvement de la population. (2022, June 16). Statbel. Retrieved November 18, 2022, from <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/mouvement-de-la-population>

- Safran, W. (2011). Diaspora in modern societies: myths of homeland and return. *Diaspora: A Journal Of Transnational Studies*, 1(1), 83-99. [10.1353/dsp.1991.0004](https://doi.org/10.1353/dsp.1991.0004)
- Sakman, T. (2013). *Türk Diasporasının Avrupa siyasi sistemine katılım süreçlerinin analizi Almanya, Hollanda, Belçika örneğinde*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>
- Şen, Ü. (2011). *Belçika'da yaşayan Türk çocuklarının Türkçeye yönelik tutumları ve yazma becerileri*. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Solmaz, M., & Deniz, L. (2020). Belçika'daki Türkiye kökenli öğrencilerin ve velilerin Türkiye'deki öğrenci ve velilerden farklılıkları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları*, 15(25), 3684-3709. <https://doi.org/10.26466/opus.653804>
- Unat, N. A. (2017). *Bitmeyen göç konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Wets, J. (2006). The Turkish community in Austria and Belgium: The challenge of integration. *Turkish Studies*, 7(1), 85-100. <https://doi.org/10.1080/14683840500520600>
- Yaman, G. (2014). Göçmen ilişkiler ağının ulusötesi göçe etkisi: Belçika'daki Emirdağlılar örneği. *Hacettepe University Journal of Turkish Studies/HÜTAD Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(21), 283.
- Yaylacı, F. G. (2012). Belçika'daki Türklerin dil kullanımları." *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 84.
- Yildiz, Z. (2018, June 28). *Yurtdışı oyları: Hangi ülkede kim kazandı, kim kaybetti?* Euronews. Retrieved August 3, 2022, from <https://tr.euronews.com/2018/06/27/abd-ve-kanada-da-muharrem-ince-ab-ulkelerinde-erdogan-kazandi>
- Yontar, İ. G., & Savut, E. (2018). Seçilmiş Avrupa ülkeleri ve Türkiye'de göçmenlerin siyasi katılımı. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 251.
- Yurtdışı Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları 24 Haziran 2018 - Belçika Seçim Sonuçları*. (2018, June 24). Yeni Şafak. Retrieved August 19, 2022, from <https://www.yenisafak.com/secim-cumhurbaskanligi-2018/yurtdisi-belcika-secim-sonuclari>
- 24 Haziran 2018 Yurtdışı İli Belçika Genel Seçim Sonuçları*. (2018, June 24). Habertürk. Retrieved November 26, 2022, from <https://www.haberturk.com/secim/secim2018/genel-secim/ilce/yurtdisi-belcika-1115>

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları	Makale tek yazarlıdır.
Çıkar Çatışması Bildirimi	Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.
Destek/Destekleyen Kuruluşlar	Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kar amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.
Etik Onay ve Katılımcı Rızası	"Belçika'da Türk Diasporası" başlıklı çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığı yazar tarafından beyan edilmiştir.
